

Koulupyöräilytapahtuman järjestämisohje

Ohjeen tarkoitus on auttaa järjestämään pyöräilytapahtumia ja -oppitunteja erityisesti peruskouluissa.

Ohje on toteutettu JYPS ry:n Fillarilla pääsee -hankkeessa, joka sai vuonna 2023 Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien liikkumisen ohjauksen valtionavustusta.

Ohjeen sisältö

1. Ennen tapahtumaa sovittavat asiat
2. Tarvikkeet
3. Tapahtuman ja oppituntien rakenne
4. Messutyylinen koulutapahtuma
5. Huoltopisteen toteuttaminen
 - a. Kypärän säätöjen tarkistaminen
 - b. Liikennesääntöjen mukainen pyörä
6. Taitoajoradan toteuttaminen
7. Ryhmäajo-opastuksen toteuttaminen
8. Liikenneopastuksen toteuttaminen
9. Pumppiradalla toimiminen
10. Maastopyörälenkit, maastoajoradat ja pyöräilyleikit ym. muut toiminnot
11. Lainapyörät ja kypärät
12. Pyöräilytapahtuman jälkeen
13. Lisätietoa ja inspiraatiota pyöräilykasvatukseen

1. Ennen tapahtumaa sovittavat asiat

- Vähintään muutama viikko etukäteen
 - Ajankohta ja alustava sisältö
 - Osallistuvat luokat ja ikäryhmät
 - Tapahtuma-alue ja sen olosuhteet
 - i. Koulun piha, lähikenttä, puisto, metsikkö tms.?
 - ii. Alueen käyttöluva, jos muualla kuin koulun pihalla
 - Yhteyshenkilö koulussa ja yhdistyksessä
 - i. Mahdolliset muut osallistujat, fillaripoliisit jne.
- Vähintään noin viikko etukäteen
 - Tarkempi sisältö, aikataulu ja osallistuvat luokat
 - Paikka/sijoittelu koulun pihalla
 - Pyyntö tiedottaa koteja pyörien ja kypärien mukaan otosta ja mahdollisesta pyörien huoltamisesta etukäteen/tapahtumassa
- Opettajan on oltava läsnä jokaisella oppitunnilla!

2. Tarvikkeet

- Pyöränhuoltopisteen tarvikkeet, ks. myöhemmin
- Taitoajoradan tarvikkeet, ks. myöhemmin
- Mahdollisilla muilla rasteilla tarvittavat tarvikkeet
- Ohjaajille huomioliivit tai seurapaidat tms.
- Teltta, pöytä, esitteitä tms.
- Tarvittaessa merkkkausnauhaa, tötsiä, pilli ym.
- Mahdollisia testipyöriä sekä kypäriä
- Mahdolliset muut tarvikkeet
 - Evästarjoilu, osallistumispalkinnot...

3. Tapahtuman ja oppituntien rakenne 1/2

Oppitunneilla voidaan noudattaa mm. seuraavia rakenteita. Tämä on suunniteltu toteutettavaksi 3-4:llä koulun ulkopuolisella työntekijällä.

- Yksi oppitunti = 30 min / 45 min / 60 min toiveiden mukaan
 - 5-10 min menee helposti "hukkaan" odotteluun, ruokailuun, koulukyyteihin jne.
- Yhdelle oppitunnille osallistuu yksi luokka eli 15-30 lasta
- Oppituntien välissä on hyvä olla pieniä taukoja rastinpitäjille
 - esim. parin tunnin välein 15 min ja/tai puolessa välissä päivää 30 min
- Vierailupäivinä oppitunnit taukoineen kestävät yhteensä noin 3-5 h
 - Lisäksi päivän alkuun on hyvä varata 30-45 min pisteiden pystyttämiseen ja ympäristöön tutustumiseen ja päivän loppuun 15-30 min purkuun

3. Tapahtuman ja oppituntien rakenne 2/2

Usein rastipistemuotoinen oppitunti toimii varsin hyvin. Tässä pari esimerkkiä.

- Tunnin alussa käytetään noin 15 min koko ryhmän pyörien huoltotarkistukseen, ja sen jälkeen on muita noin 15 min mittaisia toimintapisteitä pienryhmissä.
 - 30 min oppitunti = huolto + 1 rastipiste, esim. taitorata
 - 45 min oppitunti = huolto + 2 rastipistettä, esim. taitorata ja liikennetai ryhmäajo-opastus
 - 60 min oppitunti = huolto + 2-3 rastipistettä, edellisten lisäksi esim. pyöräilyleikkejä, pumppirata tai maastoajorata
- Vaihtoehtoisesti myös huoltopiste voi olla yksi rastipisteistä, jolloin yhteinen aloitus on lyhyempi

4. Messutyylinen koulutapahtuma

- Sopii esim. lauantaikoulupäiviin
- Ei sovittuja oppitunteja tai lapsiryhmiä, vaan pisteet ovat auki koko päivän ja osallistujat kiertävät vapaasti
- 2-4 toimintapistettä olosuhteiden ja toiveiden mukaan
 - Ainakin huoltopiste ja taitoajorata
 - Pumppiradat suosittuja
- Pisteet voi toteuttaa melko lailla samoin kuin oppitunneilla, mutta yhteisiä aloituksia ei ole, vaan osallistujia neuvotaan yksilöllisemmin
- Henkilöstöä vähintään yksi per piste, jolloin välillä ehtii käydä tauoilla
- Lainapyörät ja kypärät on hyvä olla, koska osalla ei kuitenkaan ole omia mukana

5. Huoltopisteen toteuttaminen 1/2

- Aikuinen näyttää mallia ja osallistujat tarkistavat itse omia tai kaverin pyöriä
- Aikuiset auttavat osallistujia ja tarkistavat pyöristä tärkeimmät asiat
- Mukana on hyvä olla seuraavat välineet:
 - Pumppuja
 - Monitoimityökaluja, kuusiokoloavaimia, lenkkiavaimia ja meisseleitä
 - Ketjuöljyä, rättejä ja mahdollisesti jarrujenpuhdistusainetta
 - Mahdollisesti ketjumitta ja muita työkaluja sekä huoltoteline
 - Mahdollisesti heijastimia oppilaiden pyöriin jaettaviksi
- Huoltopisteen voi toteuttaa monella tapaa resursseista ja mieltymyksistä riippuen
- Perusteellista huoltoa tai usein edes tarkistusta ei välttämättä ehdi tehdä, joten on priorisoitava tärkeimmät asiat
- Jos pyörissä on sellaisia vikoja, jotka pitäisi saada tapahtuman ulkopuolella kuntoon, niin kirjoitetaan lähete fillarin mukaan
- [Pyöränkatsastuskorttia](#) voi käyttää apuna, jos ei ole muuta katsastuskorttia

5. Huoltopisteen toteuttaminen 2/2

- Tärkeää tarkistaa pyöristä ainakin
 - Renkaiden ilmanpaineet
 - Jarrujen toimivuus
 - Ketjujen kunto ja öljyäminen
 - Heijastimet (ja valot)
- Jos mahdollista, tarkistetaan pyöristä myös
 - Kiekkojen ja muiden kiinnitysten pitävyys
 - Ohjaustangon suoruus
 - Satulan korkeus
 - Ketjun kunto/venyneisyys
 - Jarrujen puhdistus
 - Vaihteiden toimivuus
- Huoltopisteellä on hyvä opettaa myös kypärän oikeat säädöt ja liikennesääntöjen mukainen pyörä (ks. seuraavat diat)

5. a) Kypärän säätöjen tarkistaminen

- Lapset esim. puolikaassa
- Yksi aikuinen näyttää mallia ja osallistujat tarkistavat omia tai kavereiden kypäriä
- Muut aikuiset kiertävät auttamassa ja säätämässä osallistujien kypäriä
- Tarkistetaan seuraavat asiat:
 - Kypärä on keskellä päätä ja suorassa
 - Kulmakarvojen ja kypärän välille jää 2–3 sormen leveys
 - Takakiristys on niin, ettei kypärä tipu, vaikka remmit olisi auki ja pää ylösalaisin
 - Remmit ovat niin kireällä, ettei remmi pääse leuan yli
 - Kypärä tai remmit eivät kiristä liikaa.
 - Kypärä on ehjä
- Ohjeistetaan, että kypärää on käsiteltävä varoen ja kolhujen tullessa kypärä on vaihdettava
- Kypärä suojaa parhaiten, kun sitä käytetään oikein!

5. b) Liikennesääntöjen mukainen pyörä

Huoltopisteellä kannattaa opettaa myös, millainen on liikennesääntöjen mukainen pyörä

- Eteen vaalea, taakse punainen ja sivuille vaalea tai oranssi heijastin
 - Jaossa voi olla kirkasta ja punaista heijastinteippiä
- Hämärällä eteen vaalea ja taakse punainen valo
- Soittokello tai muu äänimerkinantoväline
- Kaksi toimivaa jarrua
 - yksivaihteisessa pyörässä riittää yksi jarru, jos pyörällä ei kuljeteta toista ihmistä tai painavaa lastia

6. Taitoajoradan toteuttaminen 1/2

- Materiaaleina esim. tötsiä, puupalikoita, lautoja, keinulauta, vinolauta, köysiä, merkkkausnauhaa, keppejä, alitusrima, hyppyrit, katuliidut jne.
- Tehtävinä mm. pujottelu (etu- ja takarengas joko samalta tai eri puolelta yhtä tötsää), kapean viivan/lankun ajaminen, erilaisten esteiden ylitys, kiihdytys, jarrutus, hidas ajo, paikallaan tasapainottelu, yhdellä kädellä ajo, esineen kuljetus, mutkikkaan kujan ajaminen, köyden ali ajo...

6. Taitoajoradan toteuttaminen 2/2

- Taitoradan tehtävät on oltava riittävän kaukana toisistaan ja kuskien turvavälit pitkäköjä, jotta jokaisella on tilaa ja rauhaa ajaa
- Välineitä on usein käytävä oikomassa, sillä ne liikkuvat helposti
- Taitotasoa voi varioida erilaisten paikkojen avulla
 - Tasainen hiekka- tai asfalttikenttä → helpompi rata
 - Nurmikko, epätasainen maasto, metsä → vaikeampi rata
- Taitorataan voi lisätä erilaisia ohjeita
 - Mahdollisimman hitaasti tai nopeasti
 - Yhdellä kädellä ajaminen
 - Silmät sidottuna kaverin ohjeistamana ajaminen
- Videoesimerkkejä radoista löytyy [JYPSin YouTubesta](#)
- Myös [teknisesti haastavan radan](#) voi tehdä!

7. Ryhmäajo-opastuksen toteuttaminen

- Opetellaan turvallista yksilö- tai pari-ionossa ajamista
- Ohjeistetaan oppilaita ajamaan jonossa omalla paikallaan
- Jokaisen on havainnoitava ympäristöä ja muiden toimintaa sekä hallittava omaa pyöräänsä!
- Turvavälinä on ainakin alkuun hyvä olla 1–2 pyörän mittaa
- Ajetaan yleensä väylien oikealla laidalla
 - Huomaa erotellut pyörätiet, pyöräkadut jne.
- Opetellaan käsimerkkien käyttöä
 - Jonon ohjaaja näyttää merkin ja kaikki toistavat sen, jos pystyvät
 - Tarvittaessa käsimerkin voi korvata huudolla
 - Opetellaan ainakin kääntymis-, hidastus- ja pysäytysmerkit
 - [Lisätietoa käsimerkeistä SuPOn ohjeessa](#)
- Aivan pienillä lapsilla urheilukenttä ratoineen tai muu rauhallinen alue on hyvä paikka harjoitteluun
- Isompien kanssa voi mennä rauhallisia teitäkin pitkin
- Turvallisen ryhmäajon perusteet on oltava hallussa ennen liikenneajoa

8. Liikenneajo-opastuksen toteuttaminen

- Ensin on opeteltava turvallisen ryhmäajon perusteet!
 - Isompien kuskien kanssa ne voi käydä läpi myös liikenneajon aluksi
- Ajetaan pieni lenkki koulun ympäristössä ja tutustutaan erilaisiin pyöräväyliin ja liikennemerkkeihin
- Pienimmille opetettava ensimmäiseksi:
 - Aja oikeassa laidassa (huomaa esim. erotellut väylät)
 - Pysähdy ennen risteystä
 - Hiljennä ja väistä muiden kulkijoiden kohdalla
- Seuraavaksi opetettava:
 - Jalkakäytävän, pyörätien ja yhdistetyn väylän erot → milloin ajettava ajoradalla
 - Pyörän taluttaja on jalankulkija ja suojatiellä etuoikeutettu (silti oma varovaisuus!)
 - Suojatiellä saa ajaa, mutta väistämissäännöt tiedettävä
- 12-vuotiaiden olisi jo osattava:
 - [Pyöräilijän liikennesäännöt](#) ja niiden mukaan ajaminen kuten aikuisetkin
 - Mm. väistämissäännöt ja erilaiset pyöräväylät

9. Pumppiradalla toimiminen

Pumppiradat eli pumptrackit ovat lasten suosiossa, joten radalla voi pitää rastipisteen – jos rata löytyy läheltä

- Sääntöinä mm. yhteinen ajosuunta, riittävät turvavälit, nopeampi väistää hitaampaa, tauot pidetään radan sivussa jne.
- Pyörien säädöissä auttavat mm. korkeat rengaspaineet, satula alas ja jousitus lukkoon
- Pumppaustekniikka voi opettaa eli mm. oikea ajoasento, polkematta eteneminen ja muotojen mukailu keholla
- Helppoja temppuja, esim. manuaalia tai bunny hoppia voi myös osatessaan opettaa

10. Maastopyörälenkit, maastoajoradat ja pyöräleikit

- Pyöräilyleikkejä voi ohjata esim. [Pyöräleikkioppaan](#) avulla
- Maastopyöräilyä voi harjoitella ohjatulla lenkillä tai merkatulla radalla
 - Samalla voi opettaa tekniikoita mm. ylämäki, alamäki, jarrutus ja esteen ylitys

11. Lainapyörät ja kypärät

- Kaikilla oppilailla ei välttämättä ole omaa pyörää tai kypärää mukana, jolloin lainavälineet ovat tarpeen
- Lainavälineitä voi löytyä joko kouluilta tai yhdistyksiltä
- Pyöriä ja kypäriä on hyvä olla eri kokoisia
 - Alakoulussa yleensä 20–26 tuumaiset pyörät sopivia
 - Yläkoulussa yleensä 26–29 tuumaiset pyörät sopivia
- Tärkeä säätää kypärä ja satula jokaiselle kuskille sopivaksi
- Tärkeä ohjeistaa ajamaan pyörillä hallitusti, jotta ne eivät turhaan hajoa
- Tarvittaessa pyörät pestävä ja pikahuollettava jokaisen päivän jälkeen

12. Pyöräilytapahtuman jälkeen

- Tarvikkeiden pesu, kuivaus, huolto ja palautus
- Palautekysely ja kiitosviesti koululle
- Pyöräilykasvatuksen jatkaminen kouluissa muilla keinoilla

13. Lisätietoa ja inspiraatiota pyöräilykasvatukseen kouluissa

- [JYPSin materiaalit ja koulutukset](#) -nettisivu
- [Pyöräilyleikkejä 2-12-vuotiaille](#) -opas
- [Polkupyörän katsastuskortti](#) ja sen ohje opettajalle
- [Skillilataamo: Pyörät pyörimään](#) -korttisetti
- [Pyörällä luontoon ja liikenteeseen](#) -oppimateriaali
- [Fiksusti kouluun](#) -nettisivusto
- Liikenneturvan [Fillarilla](#) -digitaalinen oppimisympäristö
- [Oivalluksia oppimisympäristöistä – parhaat pyöräily-ympäristöt](#) -oppimateriaali
- [JYPSin Pyöräilykasvatus -soittolista YouTubessa](#)
- [Suomen Pyöräilynohjaajat ry:n soittolistat YouTubessa](#)
- Lapset ja nuoret monipuolisesti fillaroimaan -webinaaritallenteet, [2021](#) ja [2022](#)
 - [Lasten ja nuorten pyöräilykasvatus](#) (kouluissa)
 - [Koulumatkojen pyöräilyn merkitsevät tekijät](#)
 - [Jyväskylän alakoululuokkien pyöräilykyselyt](#)
 - [Pyöräily osana koulun arkea](#)
- [Lapset ja nuoret pyöräilemään](#) -koulutus

KIITOS KUN PYÖRÄILET

www.jyps.fi

